

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos veikla 2023 metais

2023 metai Lietuvai ir Vilniui dovanuoja įsimintinų jubiliejų. Visus metus puošė įvairūs Vilniaus 700 metų sukakties renginiai, gražiai paminėtas šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystės 400 metų jubiliejus. Prie šių įvykių minėjimo darbais ir žiniomis prisidėjo ir LMA Vrublevskių biblioteka. Be to, jai tai buvo džiugių įvykių, naujų profesinių iššūkių, svarių pasiekimų ir pelnytų apdovanojimų metai.

2023 m. gegužės 9 d. Balstogėje, Palenkės Lukašo Gurnickio bibliotekoje, įvyko iškilminga „Sidabrinės rožės“ apdovanojimų ceremonija. Kolegos lenkai kiekvienais metais ja pamini Pasaulinę knygos ir bibliotekininko dieną. Tą dieną „Sidabrinės rožės“ apdovanojimas už ilgametį našų dviejų institucijų bendradarbiavimą buvo įteiktas LMA Vrublevskių bibliotekai.

2023 m. liepos 6 d. LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius, literatūros istorikas, bibliografas ir vertėjas dr. Sigitas Narbutas už reikšmingus mokslinius Lietuvos literatūros ir rašytinio paveldo, lietuviškos knygos ir spaudos tyrimus buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

Rugpjūčio 3 d. Palangos Gintaro muziejuje įvyko mokslinė konferencija „Alberto Vijūko-Kojalavičiaus skaitymai, 2023“, skirta apžvelgti grafų Tiškevičių kultūros paveldą. Konferencijos pradžioje Alberto Vijūko-Kojalavičiaus medaliu už reikšmingus pastarųjų penkerių metų darbus, susijusius su Lietuvos istorijos ir jos pagalbinių disciplinų: genealogijos, heraldikos, veksilologijos ir kitų, plėtojimą, taip pat paveldo apsaugą buvo pagerbtas ir direktorius dr. S. Narbutas.

2023-ieji LMA Vrublevskių bibliotekai buvo ne vien iškilmių bei apdovanojimų, bet taip pat įtempto darbo, dokumentų fondo bei specialistų darbo vietų perkėlimo ir su tuo susijusių problemų sprendimo metai, labai nelengvi tiek darbuotojams, tiek Bibliotekos vadovams. Pirmieji pradėję kėlimo į naują saugyklą darbus, Retų spaudinių skyriaus specialistai jau vasario mėnesį baigė kelti knygas ir kartografinius leidinius, o kovą naujoje saugykloje atsідūrė visi likę dokumentai. 2023 metų kovo 13 dieną senoji Tado Vrublevskio skaitykla buvo perkelta į naują vietą Bendrosios skaityklos patalpose.

Rankraščių skyriaus dokumentų fondas į naujas saugyklas pradėtas kelti 2022-ųjų rudenį, o 2023 m. šis darbas buvo baigtas. Kėlimas ir tvarkymas truko 4 mėnesius.

Dėl didžiulės dokumentų fondo apimties žymiai sunkesnis darbas teko Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyriui. Jam teko suskirstyti pagal formatus beveik 3 mln. leidinių, taip pat parengti topografinį saugyklų žemėlapi ir organizuoti dokumentų kėlimą, tam pasitelkus talkininkus iš kitų skyrių ir savanorius iš kitų įstaigų. Sunkiausius kėlimo darbus atlikti per trumpą laiką padėjo Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos vadovai, dėstytojai ir kariūnai. Tuo pačiu metu dokumentai buvo perkelti iš Galinės kaime esančios laikinosios saugyklos. Čia buvo kraunami ant palečių ir apskaitomi leidiniai. Duomenys apie pakrautas paletes ir jose esančią šifrų seką buvo persiunčiami į skyrių. Ši tvarka leido iš anksto paruošti įterpiamų dokumentų grupes ir tiksliai apskaičiuoti reikalingą lentynų skaičių. Į naujas saugyklas grąžinta 13 300 m (arba 1 108 paletės) laikinoje saugykloje laikytų dokumentų.

Kėlimą ir kėlimąsi apsunkino bėdos dėl naujų stelažų ir lentynų. Dalis stelažų neturėjo apdailinių plokščių, o dalis lentynų neatlaikė leidinių svorio, linko, todėl jas teko keisti naujomis. Jų tiekėjas UAB „Vildeta“ savo gaminius tvirtino bei remontavo, vėl tvirtino arba gamino iš naujo. Užtrukę nesklandumai trukdė stabiliam ir sklandžiam visų trijų skyrių fondo perkėlimui, taip pat reikalavo nemažų papildomų laiko sąnaudų.

Su nemažais sunkumais susidurta, perkeliant darbuotojus iš turėtų patalpų į kitus kabinetus. Kai kuriems į kitas darbo vietas teko kraustytis po kelis kartus per metus. Tokiomis aplinkybėmis maloniai stebino darbuotojų ištvermė, supratingumas ir sumanumas. Visi darniai darbavosi, siekdami, kad Biblioteka veiktų ir skaitytojų poreikius tenkintų kuo didesne apimtimi bei teiktų jiems visas įprastines paslaugas. Pirmiausia pasistengta, kad skaitytojams rekonstruotame pastate būtų sudarytos būtinausios sąlygos dirbti. Dėl to į naujojo pastato vestibulį buvo perkelta Tado Vrublevskio skaitykla. Čia įsikūrė ir vėl skaitytojus priėmė du skyriai: Rankraščių ir Retų spaudinių (pastarasis – su Senosios periodikos sektoriumi).

Birželio 5 d. šalia Tado Vrublevskio skaityklos įsikūrė jungtinė skaitykla, suvienijusi Atvirųjų fondų, Bendrąją, Periodikos ir Bibliografijos skaityklas. Nuo rugsėjo 18 d. skaitytojus pasitiko prie pagrindinio įėjimo įsikūręs abonementas, tarpbibliotekinis abonementas ir kontrolės postas. Vestibiulis tapo vientisa skaitytojų aptarnavimo zona, nes šalia yra rūbinė ir tualetai, prie įėjimo veikia naujas kopijavimo aparatas, o kiemelyje prie laukųjų durų – naujas knygų gražinimo aparatas.

Nežiūrint sunkumų ir netradicinių sprendimų, 2023 m. Bibliotekoje nesustojo ir įprasti darbai: darbuotasi esamus informacijos išteklius papildant naujais objektais, aptarnaujant tiek šalies, tiek užsienio vartotojus, vykdant mokslinius tyrimus, sklaidos darbus, ūkinę veiklą.

Informacijos išteklių komplektavimas

Kiekviena biblioteka sėkmingai veikia, jei tinkamai apsirūpina informacijos ištekliais. Šią Bibliotekos veiklą apibūdina 1 lentelė ir toliau pateikti duomenys.

1 lentelė. LMAVB dokumentų fondo pokyčiai 2023 m.

Fondo pavadinimas	Fiz. vnt. 2022-12-31	Gauta fiz. vnt.	Nurašyta fiz. vnt.	Fiz. vnt. 2023-12-31
Pagrindinis	3 266 7088	10 452	19 602	3 257 558
Grupuojamųjų dokumentų	817	15	145	687
Atsargos	415 478	–	–	415 478
Mainų	18 830	1 673	3 966	16 537
Iš viso:	3 701 833	12 140	23 713	3 690 260

2023 m. nauji dokumentai Bibliotekoje buvo komplektuojami iš tradicinių šaltinių: nemokamai gauti spaudiniai sudarė didžiausią dalį – net 37 proc. visų gautų spaudinių, privalomasis egzempliorius – 28,8 proc., knygų mainai – 16,6 proc., periodikos prenumerata – 16,4 proc., pirkimai – 1,2 proc.

Palyginti su 2022-aisiais, 2023 m. net 5,9 proc. padidėjo nemokamai gautų leidinių. Į Pagrindinį fondą neatlygintinai perduota 3 720 įvairių dokumentų iš privačių asmenų bei įvairių organizacijų. Biblioteka ypač dėkoja prof. habil. dr. Bonifacui Stundžiai, kuris dažnai kreipiasi, siūlydamas vertingų leidinių, taip pat – LMA prezidento prof. hab. dr. Jūro Banio tėvui dr. Jonui Pranui Baniui, dovanojusiam turtingą savo knygų kolekciją. Daug leidinių padovanojo habil. dr. Juozas Sigita Mureika.

2023 m. Lietuvos centrinis valstybės archyvas Bibliotekai perdavė 1894–2007 m. lietuvių išeivijos periodinius leidinius: 1 262 žurnalus ir 409 laikraščių komplektus. Daug leidinių neatlygintai gauta iš įvairių įstaigų: Gamtos tyrimų centro, Lietuvos istorijos instituto, Lietuvių kalbos instituto, Lietuvos mokslų akademijos leidyklos, taip pat Vilniaus universiteto.

Privalomasis spaudinių egzempliorius yra ypač svarbus fondų komplektavimo šaltinis, užtikrinantis nacionalinės spaudos išsamumą. Tenka apgailestauti, kad 2023 m. šis šaltinis kiek nuseko, nes gauta tik 2 896 egz. (2022 – 3 555 egz., 2021 – 3 164 egz.). Daugiausia spaudinių šiuo keliu buvo gauta 2008 m. – 6 026 egz., dvigubai daugiau nei 2023 m.

2023 m. Biblioteka prenumeravo 131 pavadinimo leidinius (2022 – 153 pavadinimų). Sprendžiant, ar pradėti, ar tęsti kurio nors dokumento prenumeratą ir kokį formatą (spausdintą ar elektroninį) pasirinkti, atsižvelgiama į kainos ir poreikio santykį, leidėjo Bibliotekai taikomą kainos grupę (Tier), elektroninės prieigos parengimo technines detales, spausdinto komplekto tęstinumą ir leidinio skaitomumą, taip pat – į skaitytojų pageidavimus.

2023 m. pradžioje Biblioteka turėjo 301 mainų partnerį: 295 – užsienyje, 6 – Lietuvoje. Mainais gauta 1 667 fiz. vnt. leidinių už 38 201 Eur, o mainų partneriams išsiųsta 728 fiz. vnt. lietuviškų spaudinių už 12 612 Eur.

Komplektavimo skyriaus darbuotojai toliau tvarkė ir naujais dokumentais pildė Mainų fondą. Prie šių darbų 2023 m. prisidėjo fondo kėlimas į naują vietą. Jam ruošiantis, buvo peržiūrėta ir nurašyta daugiau leidinių, nei paprastai (3 966 egz.).

2023 m. Biblioteka skyrė daugiau lėšų knygų pirkimui (7 053 Eur), už jas įsigyta 173 egz., o Rankraščių skyriui aukcione už 153,75 Eur nupirkti 2 rankraščiai.

2023 m. Biblioteka suteikė skaitytojams nuolatinę prieigą prie 21 duomenų bazės. 14 iš jų buvo prenumeruotos, viena nupirkta visiems laikams, o 6 gautos nemokamai. Biblioteka per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociaciją prenumeravo:

1. „Cambridge Core“ (Full Collection);
2. „EBSCO eIFL.net“ duomenų bazių (toliau – DB) paketą (8 licencijuotos ir 6 nemokamos DB);
3. „JSTOR“ (Essential Collection, „ARTSTOR Digital Library“);
4. „Nature“;
5. „Springer Journals“;
6. „Taylor & Francis“.

Už šių duomenų bazių prenumeratą Biblioteka sumokėjo 16 667 Eur tikslinį kofinansavimo įnašą.

2023 m. Rankraščių skyriaus fondas pasipildė 385 rankraštinų dokumentų saugojimo vienetais. Šiuo metu šis skyrius prižiūri 454 fondus (285 802 dokumentų saug. vnt.). 307 fondai sutvarkyti, kiti – tvarkomi. 2023 m. įsteigti trys nauji: F452 (akademiko Antano Kudžio fondas), F453 (Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo Vargdienių Seserų palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio namų bibliotekos fondas. Dokumentus perdavė sesuo Jolita Matulaitytė) ir F454 (Jotvingių Kryžiaus riterių ordino fondas. Dokumentus perdavė didysis magistras Artūras Rukas Daujotis).

Vartotojų aptarnavimas

Bibliotekos darbuotojams teko pasistengti, kad skaitytojai galėtų naudotis visais jos sukauptais informacijos ištekliais. Vis dėlto dėl užsitęsusių rekonstrukcijos darbų ne visuomet gausios skaitytojų bendruomenės poreikiai buvo tenkinami visa apimtimi. Dirbdami sutelktai, Bibliotekos darbuotojai stengėsi kuo greičiau šalinti trukdžius, kad skaitytojai galėtų sėkmingai dirbti.

Numatydami 2023 m. darbus, skyriai numatė, kad dėl kraustymosi į Biblioteką ateis mažiau lankytojų. Prognozės pasitvirtino iš dalies: planuoti 19 945 apsilankymai, o iš tiesų Bibliotekoje apsilankyta 19 635 kartus. Dokumentų išduotis viršijo lūkesčius: planuota 34 110, o išduotas 53 471 dokumentas. Daugiau nei numatyta dokumentų skaitytojams išduota Rankraščių bei Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyriuose, o Retų spaudinių skyriaus išduotis buvo didesnė net 1,5 karto. Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyriuje daugiausia dokumentų buvo išduota per abonentą – 11 860; šis rodiklis artimas šio padalinio 2022 m. išduočiai (12 735). Nors TBA (tarpbibliotekinio abonemento) darbo apimtys mažėjo, tačiau 2023 m. čia buvo išduoti 485 dokumentai (2022 – 295).

Mokslininkų ir tyrėjų srautai iš įvairių pasaulio šalių taip pat augo. 2022 m. Bibliotekoje jų apsilankė 143, o 2023 m. skaityti atvyko 185 užsieniečiai. Duomenys apie tai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Užsienio šalių mokslininkų apsilankymas LMAVB

Eil. Nr.	Šalis	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
1.	Lenkija	121	32	63	97	141
2.	Baltarusija	43	8	3	10	17
3.	Rusija	13	1	1	2	1
4.	Vokietija	7	0	2	10	6
5.	JAV	4	0	1	3	2
6.	Italija	0	2	1	4	1
7.	Bulgarija	1	0	0	0	0
8.	Didžioji Britanija	1	1	0	2	1
9.	Prancūzija	1	0	0	1	1
10.	Švedija	0	0	1	0	0
11.	Latvija	5	0	0	1	1
12.	Singapūras	0	1	0	0	0
13.	Čekija	0	0	0	7	2
14.	Ispanija	1	1	0	0	0
16.	Šveicarija	1	0	1	0	0
17.	Ukraina	7	1	0	0	0
18.	Japonija	1	0	0	0	3
19.	Izraelis	2	0	0	1	0
20.	Estija	1	0	0	2	0
21.	Austrija	1	0	2	0	2
22.	Australija	1	0	0	0	3
23.	Nyderlandai	2	0	0	0	1
24.	Belgija	0	0	1	2	0
25.	Suomija	0	0	0	1	1
26.	Norvegija	0	0	0	0	1
27.	Danija	0	0	0	0	1
	Iš viso:	213	47	76	143	185

Kaip ir ankstesniais metais, nemažai vartotojų naudojosi Bibliotekos dokumentų rinkiniais ir duomenų bazėmis, pasitelkdami elektronines priemones. Duomenys apie tai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Paieškų ir atsisiuntimų skaičius

Katalogas	Paieškų skaičius	Įrašų peržiūrų skaičius	Visateksčių dokumentų atsisiuntimų skaičius
Bendrasis katalogas	82 886	42 462	neskaičiuojama
	2022 – 108 430	2022 – 68 663	
	2021 – 107 45	2021 – 59 895	
Rankraščių katalogas	37 282	10 410	neskaičiuojama
	2022 – 48 894	2022 – 18 348	
	2021 – 56 179	2021 – 17 233	
Skaitmeninis archyvas („DSpace“)	5 058 407	4 852 803	8 562 723
	2022 – 1 881 836	2022 – 896 501	2022 – 2 942 155
	2021 – 1 909 733	2021 – 4 962 651	2021 – 3 024 918
„eLABa“ talpykla			8 865
			2022 – 8 485
			2021 – 20 817

Bibliotekos darbuotojai stengiasi, kad kuo daugiau elektroninėje erdvėje neatspindėtų dokumentų būtų prieinama internete, nes vartotojai kuo toliau, tuo rečiau paieškas vykdo kortelių kataloguose. Šią veiklos sritį atspindi 4 lentelė.

4 lentelė. Įrašų skaičius (iš viso) kataloguose ir DB

Katalogas	Įrašų skaičius
Bendrasis katalogas („mabo1“)	456 516
Rankraščių katalogas („mabo4“)	88 657
Bibliografijos katalogas („mabo5“)	54 064
Bibliografijos katalogas („mabo8“)	22 932
Autoritetinių įrašų duomenų bazė („lbt11“)	6 456
Skaitmeninis archyvas („DSpace“)	30 018
Bendras duomenų bazių įrašų skaičius	658 643
Egzempliorių skaičius	1 458 941

Skaitmeniniame Bibliotekos archyve toliau buvo talpinami įvairūs dokumentai, redaguojami arba pildomi anksčiau įkeltų dokumentų aprašai. Sukurti 6 nauji rinkiniai ir kolekcijos.

2023 m. Informacinių sistemų skyriuje buvo išplėstas skaitmeninių vaizdų ir metaduomenų kėlimo į skaitmeninį archyvą programos galimybės: sukurta statistikos programėlė, suprogramuota duomenų paieškos pagal įvairius kriterijus galimybė. Šiuos darbus atliko programuotojas Rytis Leviška.

2023 m. skaitmeniniame archyve užsiregistravo 540 naujų vartotojų. Džiugina, kad vartotojai per 2023-uosius peržiūrėjo net 2,8 karto daugiau skaitmeninių vaizdų, nei ankstesniais metais. Paieškų skaitmeniniame archyve skaičius palyginti su ankstesniais metais irgi padidėjo 2,5 karto. Šie pokyčiai atspindėti 5 ir 6 lentelėse.

5 lentelė. Bendroji skaitmeninio archyvo („DSpace“) statistika

	Iš viso iki 2021-12-31	Iš viso iki 2022-12-31	Iš viso iki 2023-12-31	Per 2023 metus
Rinkiniai ir kolekcijos	804	845	851	6
Dokumentai	27 050	28 803	30 018	1 215
Registruoti vartotojai (be darbuotojų)	2 672	3 170	3 710	540
Apsilankymų (registruotų vartotojų prisijungimų) skaičius	18 755	21 446	24 511	3 065

6 lentelė. Skaitmeninio archyvo („DSpace“) rinkinių sudėtis

Rinkiniai	Iš viso iki 2021-12-31	Iš viso iki 2022-12-31	Iš viso iki 2023-12-31	Per 2023 metus
LMT finansuoti leidiniai	44	44	44	–
Bibliotekos leidiniai	467	491	523	32
Dokumentų medžiagų ir įrašų tyrimai	278	278	278	–
Skaitmeniniai Bibliotekos fondo dokumentai	2 613	3 228	3 563	335
Skaitmeniniai rankraščiai	8 652	8 745	8 893	148
Tarnybinis archyvas	14 996	16 017	16 717	700
Iš viso dokumentų:	27 050	28 803	30 018	1 215

2023 m. Biblioteka gana intensyviai teikė įvairias paslaugas nuotoliniu būdu. Šią veiklą iliustruoja duomenys, pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Nuotolinės paslaugos Bibliotekos vartotojams

Interneto seansų skaičius	2 022 (2022 – 12 518; 2021 – 12 480)
Atsisiūtų dokumentų skaičius	8 571 588 (2022 – 2 950 640; 2021 – 3 025 345)
Atsisiūtų įrašų skaičius	4 905 675 (2022 – 4 983 512; 2021 – 5 039 779)
Virtualių apsilankymų skaičius	229 846 (2022 – 87 397; 2021 – 85 183)

2023-12-31 Bibliotekos tinklalapis turėjo 30 692 vartotojus (2022-12-31 buvo 22 834) iš 74 šalių, per 2023 metus apsilankiusius jame 229 846 kartus (2022 – 87 397).

Dėl rekonstrukcijos darbų Komunikacijos skyriui buvo nelengva rengti gyvus susitikimus su Bibliotekos lankytojais. Vis dėlto 2023-aisiais buvo surengta 12 sąlytinių renginių, juose dalyvavo 466 asmenys. Kiti skyriaus darbai ir renginiai persikėlė į virtualias erdves. Duomenys apie tai pateikti 8 lentelėje.

Svarbią Bibliotekos vartotojų aptarnavimo formą sudaro konsultacijos ir atsakymai į užklausas. Pastarųjų būna įvairių: jos gaunamos tiek žodžiu, tiek raštu. Iš viso 2023 m. Bibliotekos skyriai sulaukė 3 889 bibliografinių užklausų. Tradiciškai šiame darbo bare didelis krūvis tenka Mokslinės informacijos skyriui. 2023 m. šis padalinys sulaukė 771 užklauso. Užklausų pasiskirstymas pagal jų rūšis ir gavimo būdą nepakito: kaip ir kasmet, daugiausia sulaukta adresinių užklausų (52 proc.). Kitos užklauso pagal rūšis pasiskirstė taip: teminės – 24 proc., tikslinamosios – 14 proc., faktografinės – 10 proc.; pagal gavimo būdą: elektroniniu paštu – 27,1 proc., telefonu – 8 proc., raštu – 0,3 proc.

Tyrėjų informacinio aptarnavimo skyrius nuo seno atlieka didžiulį darbą, teikdamas bibliometrines konsultacijas su citavimo rodikliais. 2023 m. šio padalinio darbuotojos mokslininkams pateikė 143 sąrašus su šiais duomenimis.

8 lentelė. Socialinių tinklų veiklos rodikliai

Socialiniai tinklai <i>Tinklalaidė Vrublevskių biblioteka ir bičiuliai</i> , turinio formavimas, anonsavimas	Nufilmuoti ir sumontuoti 28 įrašai	110 sekėjų
Socialinis tinklas „Facebook“	226 įrašai	6735 sekėjai 2022 – 6473
Socialinis tinklas „Instagram“	162 įrašai: iš jų 19 istorijų, 143 įrašai pagrindiniame puslapyje	760 sekėjų 2022 – 678
Socialinis tinklas „YouTube“	28 nufilmuoti, sumontuoti ir paviešinti vaizdo įrašai	493 sekėjai 2022 – 330

Informacijos išteklių tvarkymas

2023 m. Bibliotekos darbuotojai įtemptai plūšėjo, mokydamiesi dirbti su naujos kartos bibliotekinių paslaugų platforma ALMA. Rengiantis pereiti prie šios platformos, buvo priimta svarbių bibliografinių ir egzempliorių duomenų tvarkymo sprendimų dėl MARC laukų struktūros, indikatorių, hierarchinių įrašų sąsajų, egzempliorių šifro rašymo, bibliografinių įrašų kopijavimo iš kitų bibliotekos katalogų ir kt. Taip pat buvo pertvarkyta Bibliotekos fondų struktūra, įvesti nauji jų pavadinimai, pakeistos egzemplioriaus tvarkymo būsenos, suteikti kiti išdavimo sąlygų statusai. Lygia greta vyko virtualūs mokymai ir nuotolinės konsultacijos su ALMA kūrėjos tarptautinės kompanijos EX LIBRIS specialistais.

Nežiūrint šių daug laiko ir išmonės pareikalavusių darbų, Bibliotekoje dokumentų tvarkyba nesustojo: per metus sukataloguoti 10475 pavadinimų leidiniai, susisteminti 12937 dokumentai, sudalykinti 3745 leidiniai, sunorminti 2572 vardai, 5790 naujų leidinių įrašyta į elektroninį katalogą, o jame suredaguoti 27887 įrašai (1687 įrašais daugiau, nei planuota).

2023 m. Retų spaudinių skyrius informacinėje ALEPH sistemoje įvedė 4561 naują spaudinių aprašą, autoritetinių vardų bazę papildė 213 įrašų, o Rankraščių skyrius į informacinę sistemą įvedė 570 gautų rankraštnių dokumentų aprašų.

Fondų ir vartotojų aptarnavimo skyrius trumpuoju aprašu aprašė 650 elektroniniame kataloge dar neatspindėtų leidinių.

Mokslinis darbas ir profesinė veikla

Ataskaitiniais metais LMAVB moksliniai tyrimai vyko 3 kryptimis, aprėpiančiomis 33 temas:

1. Raštijos paveldo tyrimai:
  - senųjų spaudinių tyrimai – 5 temos;
  - rankraštnių dokumentų tyrimai – 12 temų;
  - raštijos, knygos ir mokslo istorijos sklaidos tyrimai – 1 tema;
  - raštijos paveldo restauravimas ir konservavimas – 5 temos.
2. Mokslo istorijos tyrimai – 9 temos.
3. Bibliometriniai mokslo publikacijų tyrimai.

2023 m. mokslo tyrimo darbai Bibliotekoje vyko pagal mokslinio darbo planą, buvo parašyta 15 straipsnių, perskaityta 14 pranešimų, dalis jų – užsienyje: Portugalijoje, Danijoje ir Švedijoje (dr. Justina Sipavičiūtė). Per metus paskelbtos 25 mokslo sklaidos publikacijos.

Lapkričio 8 d. LMT (Lietuvos mokslo tarybos) svetainėje buvo paskelbti aukštųjų mokyklų bei mokslo tyrimų institutų 2022 m. veiklos vertinimo rezultatai. Biblioteka veiklos vertinimo sistemai „Vieversys“ teikė 13 mokslo darbų: 6 humanitarinių mokslų publikacijas (jos pelnė 79,31 balo) ir 7 – socialinių mokslų (pelnė 20,49 balo). Geriausiai įvertinta humanitarinių mokslų studija (68,31). Straipsnis tarptautiniame žurnale *Acta Baltica Historiae et Philosophiae Scientiarum* Bibliotekai suteikė 5 balus, 3 humanitarų straipsniai įvertinti po 2 balus, o vienas mokslo sklaidos darbas – 1 balu (jis neįskaitytas dėl apriboto teikiamų darbų skaičiaus). Iš socialinių mokslų įskaityti 6 darbai, vienas atmestas. Daugiausia balų gavo darbai, kurių šaltiniai referuojami DB „Scopus“ ir turi citavimo rodiklį, – tai straipsnis iš *Knygotyros* (įvertintas 8,326 balo) ir iš *Acta Academiae Artium Vilnensis* (4,168 balo); kiti 3 straipsniai įvertinti po 2 balus.

2023 m. Biblioteka išleido 2 naujus leidinius:

1. *Jonas Basanavičius: bibliografijos rodyklė. D. 2: Jono Basanavičiaus gyvenimas ir veikla.* Kn. 1–3. Sudarytojos: Jadvyga Kulikauskienė, Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė, Vaida Juodėnienė, Aušra Šalnaitė, Bronislava Kisielienė, Džiuljeta Malinauskaitė, Birutė Railienė, Loreta Glebavičiūtė. Vilnius: LMA Vrublevskių biblioteka, 2023.
2. *LMA Vrublevskių bibliotekos darbai, 2023, t. 12.* 216 p. Atsakomoji redaktorė Daiva Narbutienė.

Be to, Biblioteka tęsė savo veiklas bibliografinio darbo baruose: rengė bibliografines rodykles ir toliau kūrė kelias duomenų bazines. Duomenys apie tai pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. Duomenų bazių kūrimas

Duomenų bazės pavadinimas	Vykdytojai	Atlikti darbai
LMAVB darbuotojų publikacijų DB; publikacijų apie LMAVB DB	E. Šegždienė	Darbuotojų publikacijų registravimas – 120 įrašų, publikacijos apie Biblioteką – 166 įrašai
Jono Basanavičiaus bibliografijos DB	V. Juodėnienė, R. Putkienė, A. Šalnaitė, dr. G. Miknienė	ALEPH sistemoje (MAB08 bibliotekėlėje) redaguoti 9452 įrašai, sukurti 225 nauji įrašai
„eLABa“ PDB	E. Šegždienė, A. Trumpienė, B. Valeckienė	Publikacijų registravimas – 838 įrašai Ataskaitų peržiūra – 382 Redagavimas – 1600 įrašų
Lietuviškų periodinių leidinių publikacijų duomenų bazė	R. Putkienė, A. Šalnaitė	Redaguoti 6885 įrašai

2023 m. Mokslinės informacijos skyriuje buvo rengiamos 3 bibliografinės rodyklės:

1. *Mikalajaus Konstantino Čiurlionio bibliografija.* 2023 m. buvo tęsiami darbai, pradėti 2020 m. Ataskaitiniu laikotarpiu sukurti 3393 įrašai. Rodyklę rengia Mokslinės informacijos skyriaus darbuotojai ir Tyrėjų informacinio aptarnavimo skyriaus vyriausioji bibliografė B. Valeckienė.
2. *Regimantos Stankevičienės bibliografijos rodyklė* (sudarytoja S. Dagienė). 2023 m. rodyklė papildyta 70 įrašų. Juos redagavo V. Juodėnienė.
3. *Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos, 1924–1927.* 1924 metus apimantis tomas (17893 įrašai) 2023 m. buvo sumaketuotas.

2023 m. buvo svarbūs dėl vienos išskirtinės parodos. Dalyvaujant Jo Ekselencijai Lietuvos Respublikos Prezidentui prof. dr. Gitanui Nausėdai ir poniai Dianai Nausėdienei, lapkričio 22 d. Vilniaus paveikslų galerijoje visuomenei buvo atvertas „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“. Paroda „Nepažintas senųjų knygų pasaulis“ supažindino su devynių iškilųjų LDK didikų giminių: Radvilų, Chodkevičių, Sapiegu, Platerių, Kosakovskių, Oginskių, Hutėn-Čapskių, Lopacinskių ir Tiškevičių, dokumentais. Ją parengė keturių Vilniaus bibliotekų: LMA Vrublevskių, Vilniaus universiteto, Nacionalinės Martyno Mažvydo ir Lietuvos audiosensorinės, darbuotojai kartu su Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus ir Vilniaus paveikslų galerijos specialistais. Projekto vadovė – direktoriaus pavaduotoja mokslui dr. Rima Cicėnienė, kuratorė – Knygos muziejaus vedėja dr. Alma Braziūnienė. Turinio kūrėjos ir tekstų autorės: dr. Alma Braziūnienė, dr. Gita Drungilienė, Simona Jaskėlevičiūtė, Jadvyga Misiūnienė ir Aušra Rinkūnaitė. Architektas – Jurgis Dagėlis, dizaineris – Sigitas Gužauskas. Parodą lydėjo paskaitų ciklas ir edukacijų programa. Ji veikė iki 2024 m. kovo 31 d.

Be šios, Biblioteka parengė dar 23 kitas parodas. Daug savo dokumentų ji skolino kitiems parodų rengėjams Lietuvoje ir užsienyje. Rankraščių skyrius savo dokumentus skolino net 16-ai tokių renginių. Keturi Retų spaudinių skyriaus dokumentai nukeliavo į Kryžiuočių ordino pilies muziejų Marienburge (Lenkija). Čia 2023 m. rugsėjo 27 d. buvo iškilmingai atidaryta tarptautinė paroda „Nigra crux, mala crux. Juoda ir balta Kryžiuočių ordino legenda“. Turtingose ekspozicijose pasistengta atspindėti Kryžiuočių ordino istoriją, parodyti jos ženklus lenkų, lietuvių ir vokiečių istorinėje savimonėje ir tos savimonės kaitą XIX–XX amžiais. Ekspozicijose parodai skolino gausios atminties institucijos iš Lenkijos, Lietuvos, Ukrainos, Austrijos, Italijos ir Vokietijos, taip pat privatūs asmenys. Parodos atidarymo iškilmėje dalyvavo Kryžiuočių ordino didysis magistras Frankas Bayardas, svečiai iš įvairių Europos valstybių. Renginyje apsilankė ir Bibliotekos delegacija, vadovaujama direktoriaus dr. S. Narbuto.

2023 m. Biblioteka tęsė bendradarbiavimą su užsienio kolegomis. 2023 m. balandžio 13 d. joje apsilankė Palenkės Lukašo Gurnickio bibliotekos delegacija, vadovaujama direktorės Beatos Zadychowicz. Kolegoms iš Lenkijos buvo parodytas naujasis Bibliotekos pastatas. 2023 m. birželio 13 d. įstaigoje susitikta su ilgamečiais partneriais iš Latvijos: Latvijos universiteto Akademinės bibliotekos direktore Venta Kocere, vykdančiuoju direktoriumi Janiu Ezeru ir Tarpkultūrinio dialogo centro vedėja Ilze Garda. Renginio metu buvo pristatyti nauji latvių mokslinės literatūros leidiniai, tarp jų – du pasaulinį pripažinimą pelnę Latvijos universiteto mokslininkų darbai: habil. dr. Pauliaus Pumpeno veikalas *Single-stranded RNA phages: From molecular biology to nanotechnology* ir to paties autoriaus kartu su Peteriu Puško pernai išleistas kapitalinis darbas *Virus-Like Participles: A Comprehensive Guide*. Abu jie papildė Bibliotekos rinkinius.

Spalio 25 d. Biblioteką aplankė būrys garbingų svečių: LR Seimo Kultūros komiteto pirmininkas prof. Vytautas Juozapaitis, jo pavaduotojas Robertas Šarknickas, to komiteto narys doc. Stasys Tumėnas, biuro vedėja Agnė Jonaitienė, J. E. Prezidento patarėja kultūros klausimais Jolanta Urbanovič, LR Ministro Pirmininko patarėja kultūros klausimais dr. Gabrielė Žaidytė, LR Ministro Pirmininko patarėjas strateginio planavimo, viešojo administravimo, reformų ir pokyčių valdymo klausimais Darius Žėruolis ir LR Vyriausybės kanceliarijos Viešojo valdymo grupės patarėja Diana Varnaitė, taip pat – LMA prezidentas akademikas Jūras Banys ir viceprezidentas akademikas Zenonas Dabkevičius. LR Vyriausybės kanclerė Giedrė Balčytytė atsiuntė sveikinimą ir dovaną. Svečius priėmė direktorius dr. S. Narbutas, dr. R. Cicėnienė, T. Valentukevičius ir kiti darbuotojai. Svečiai susipažino su naujomis saugyklomis, jiems buvo pristatyti čia saugomi dokumentinio paveldo lobiai.

2023 m. Bibliotekoje dirbo 13 mokslo daktarų. Iškalbingai apie profesinį mokslinį LMAVB darbuotojų potencialą kalba dalyvavimas aukšto lygio profesinėje ekspertinėje veikloje. Dr. Rima Cicėnienė darbavosi „eLABa“ konsorciumo valdyboje, UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ nacionaliniame komitete, Kultūros ministerijos įsteigtame projektų programos „eKultūra“ ekspertų kompetencijos tinkle ir Europos kultūros paveldo kompetencijų centro projekto „4CH“ valdyboje, LR KM komisijoje Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Bibliotekos ir informacijos centro nurašytų senų, retų ir ypač vertingų dokumentų utilizavimo situacijai iširti, ji buvo Lietuvos kultūros tyrimų instituto Mokslo tarybos, Atestacinės bei Akademinės etikos komisijų narė, Lietuvos istorijos instituto Etikos komisijos narė.

Aukščiausios kategorijos restauratorė Edita Keršulytė dirbo Kilnojamųjų kultūros vertybių restauratorių atestavimo komisijoje ir Lietuvos standartizacijos departamento Technikos komitete (LST TK 81 *Kultūros vertybių išsaugojimas*), tokių pačių kvalifikacijų jos kolegė Birutė Giedraitienė – Europos knygų ir popieriaus konservavimo ir restauravimo tyrimų centre (Kremsas, Austrija; Lietuvos atstovė). Dr. Sigitas Narbutas darbavosi kaip VU tarybos, Literatūros tarybos prie LR KM ir keletu Lietuvos ir užsienio mokslinių leidinių redakcinių kolegijų narys.

Dr. A. Braziūnienė, dr. R. Cicėnienė, dr. G. Drungilienė, dr. A. Judžentis, dr. G. Miknienė ir dr. B. Railienė taip pat dirbo įvairių mokslinių leidinių redakcinėse kolegijose.

2023 m. Bibliotekos darbuotojai vieni patys ar padedami kolegų iš kitų institucijų vykdė kelis projektus. Tų metų kovą prasidėjo naujas duomenų bazės „Lituanistika“ rengimo etapas, jame darbavosi 9 Bibliotekos specialistai (įrašų kūrimas, ekspertavimas). Darbus finansavo Lietuvos mokslo taryba. Lygia greta buvo įgyvendintas projektas „Nepažintas senųjų knygų pasaulis: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų paveldas Vilniaus bibliotekose“, pradėtas dar 2022 m. Jį iš dalies finansavo Lietuvos kultūros taryba. Šiame kelių institucijų projekte darbavosi 4 specialistės: dr. R. Cicėnienė, dr. A. Braziūnienė, dr. G. Drungilienė ir S. Jaskėlevičiūtė. Pagal Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo projektų programą 2023 m. buvo įgyvendintas iš dalies Kultūros ministerijos finansuotas projektas. Jį vainikavo solidus leidinys *Jonas Basanavičius: bibliografijos rodyklė* (vadovė dr. G. Miknienė). Sulaukusi paramos iš Spaudos, radijo ir TV rėmimo fondo, Komunikacijos skyriaus vedėja Inga Berulienė parengė 4 laidas iš TV ciklo „LDK giminės. Paveldo ženklai Lietuvoje“. Jose pristatyti Riomeriai, Tyzenhauzai, Olekaičiai ir Ostrogiškiai. Laidos transliuotos per „Lryto“ TV, „Balticum“ TV ir „YouTube“ kanalu.

2023 m. Biblioteka vėl pateikė kelias paraiškas UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionaliniam registrui. Rankraščių skyriaus vedėja E. Kuliešienė parengė paraišką dėl Bibliotekoje saugomo unikalaus Motiejaus Valančiaus rankraščio „Žemaitiu wiskupiste“. 2023 m. spalio 18 d. šis dokumentas pripažintas nacionalinės reikšmės dokumentinio paveldo objektu ir įrašytas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą (registracijos Nr. 86). Retų spaudinių skyriaus vedėjos dr. D. Narbutienės parengta paraiška „Jono Kimbaro gedulinė knyga *Funebria* (Vilnius, 1603)“ pelnė itin aukštą įvertinimą. Šis dokumentas pripažintas regioninės reikšmės dokumentinio paveldo objektu (registracijos Nr. 87).

Turtingo kultūros paveldo išsaugojimo ir sklaidos darbams visuomet svarbi Skaitmeninimo ir Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyrių veikla. Pastarajame 2023 m. buvo vykdomi įprasti darbai. Jų metu restauruoti 24 354 sąlyginiai lapai, arba 58 vnt. dokumentų, taip pat pagaminta 2 450 įrišių. Skaitmeninimo skyrius 2023 m. sukūrė 64 567 Bibliotekoje saugomų dokumentų vaizdus. Iš pradžių buvo skaitmeninami visi dokumentai, kurie 2022 m. buvo restauruoti Dokumentų konservavimo ir restauravimo skyriuje. Vėliau skyriaus specialistai skaitmenino dokumentus, atrinktus pagal direktoriaus 2021-12-14 patvirtintą LMAVB skaitmeninimo strategiją.

Finansinė ir ūkinė veikla

2022-ųjų pabaigoje paaiškėjus finansavimo apimčiai, 2023 m. suskubta ruošti visų padalinių, dar dirbusių istoriniuose rūmuose, kėlimui į naujas patalpas. Tuo sunkiu metu Bibliotekai į pagalbą atėjo LMA prezidiumas. Biblioteka reiškia nuoširdų dėkingumą jo vadovams ir ypač prezidentui akademikui Jūriui Baniui už galimybę Mokslinės informacijos ir Tyrėjų informacinio aptarnavimo skyrius laikinai įkurdinti LMA patalpose.

2023 m. Ūkio skyrius sėkmingai tęsė darbus, numatytus Bibliotekos saugyklos pastato rekonstrukcijos ir istorinio pastato kapitalinio remonto planuose. Visos Bibliotekai statybos darbams skirtos lėšos (4 705 000 Eur) buvo sėkmingai panaudotos.

10 lentelė. 2023 m. biudžeto ir specialiųjų lėšų panaudojimas

	Biudžeto lėšos (Eur)	Specialiosios lėšos (pajamų įmokos, Eur)
Darbo užmokesčiui	3 068 000	12 000
Sodrai	44 500	200
Spaudiniams įsigyti	1 16 899	
Saugyklų nuomai	58 880	
Komandiruotėms	3 315	
Kvalifikacijos kėlimui	1 467	
Reprezentacinėms išlaidoms	1 585	200
Informacinių technologijų išlaidoms	36 746	
Prekių pirkimui	26 623	
Ilgalaikio turto įsigijimui	31 180	
Komunalinėms paslaugoms	97 293	3 000
Ryšių paslaugoms	10 249	
Kitoms išlaidoms	2 227	11 596
Transporto išlaidoms	2 033	
Rekonstrukcijai	4 705 000	
Iš viso	8 205 997	26 996

2023 m. pabaigą Bibliotekos darbuotojai sutiko su palengvėjimu: į naujas saugyklas jie sėkmingai perkėlė didžiąją turtingo Bibliotekos fondo dalį. Nors trūksta patalpų darbui, renginiams, parodoms ir kitiems prasingiems darbams, ramina supratimas, kad tai – laikinos kliūtytys. Išradingi Bibliotekos darbuotojai vis daugiau veiklų ruošiasi perkelti į sostinės ir kitų miestų erdves. Šioje atminties institucijoje saugomas ir tausojamas Lietuvos spaudos, raštijos ir kultūros paveldas bus garsinamas ir viešinamas, padedant gausiems kolegoms ir partneriams. Tam bus pasitelktos ir visos kitos galimybės, kurias teikia virtualų pasaulį kuriančios priemonės. Sunkumai grūdina ir ugdo kūrybines visos didelės Bibliotekos bendruomenės galias.

Parengė mokslinė sekretorė LEOKADIJA KAIRELIENĖ
Įteikta 2024 m. liepą